

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA 1 (P1)

HLAKOLA/TLHAKUBELE 2012

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 70

Memorandamo ona o na le mapephe a 7.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO**POTSO YA 1****TEMA YA 1**

- 1.1 Bana/batho ba batshehadi/bomme/bana ba banana ba baphaphathehi ✓
[Motshwayi a tshwaye e le nngwe feela] (1)
- 1.2 Batswadi/ba leloko/ batho bao bana ba ba tsebang ✓
[Motshwayi a tshwaye e le nngwe feela] (1)
- 1.3 Bana ba tshaba ho bolawa/bana ba tshaba hore ba leloko ba ka bolawa/Ha ba hlekefetswa ke batswadi kapa ba leloko ba tshaba hore ba tla ahlolwa ka hore ba a rata hape ho tla thwe ke bona ba phepheditseng mohlekefetsi. ✓
[Le tse ding tse nepahetseng di amohelwe] (1)
- 1.4 Ngwana o bonahala a se a sa bapale le bana ba bang/O dula a le mong a hlorige/Le dithutong tsa hae ha a sebetse hantle. ✓
[Motshwayi a tshwaye e le nngwe feela] (1)
- 1.5 Diphofu tsa tlhekefetso ya malapeng di makalla balekane ba tsona sepoleseng mme di boele di hlakole diqoso ka hore di entse phoso✓✓ (2)
- 1.6 Ba balehile dintwa dinaheng tsa bona. ✓ (1)
- 1.7 Ba fihla ba be diphofu tsa thobalano mme ba qetelle ba bile le bana ba hlokgang bontate, e be bophelo ba bona bo rarahana le ho feta hoo ba itahlelang tshebedisong ya dithethefatsi. ✓✓ (2)
- 1.8 B/ba tsuba dithethefatsi haholo. ✓ (1)
- 1.9 Boramesebetsi ba lefa bashanyana bana meputso e menyane, mme ba ba sebedisa jwalo ka makgoba ka ha ho se mekgatlo ya basebetsi e ka ba buellang. ✓✓
[Le a mang maikutlo a nepahetseng a amohelwe] (2)
- 1.10 Bana ba tloha ba tseba bakwetedi ba bona mme ba ba tshepa, ke ka hona ba ba latelang./Bakwetedi ba nonosetsa bana ka dintho tse monate ke ka hona bana ba nkehang, ba bileng ba ba latela. ✓✓
[Motshwayi a tshwaye e le nngwe] (2)

- 1.11 Tjhe, hona ho fosahetse.
Hona ho siya batho ba nang le boiphihlelo ka ntle, hape ho ka nyehlisa le boleng ba mosebetsi o lokelang ho etswa.
Hona ho nyenyefatsa ditokelo tsa botho.
Hona ke ntshetsopele ya diketso tsa bobodu mesebetsing. √√
[Motshwayi a tshwaye e le nngwe feela] (2)
- 1.12 Mafosi. Ba tshoswa ka ho re ha ba na fumana tshehetso ya tjhelete le dijo.
√√ (2)
- 1.13 Ke ne ke tla hana, ke tlalehe ketso eo ho batsamaisi ba setsha sa thuto e phahameng.

KAPA

- Ka baka la hobane ke tla be ke ba tla ho tswella dithutong tsa ka, ke ne ke tla dumela, leha seo e le boitshwaro bo sa amoheleng setjhabeng. √√ (2)
[Dikarabo tse ding tse ntseng di nepahetse di amohelwe]

TEMA YA 2: Letsoho mohomeng

- 1.14 Ke bana ba hloakang mahae/Bana ba balehileng mahae.√
[Motshwayi a tshwaye e le nngwe feela] (1)
- 1.15 Ba robala dikotopong/Ba robala ka thoko ho mabenkele.√
[Motshwayi a tshwaye e le nngwe feela] (1)
- 1.16 Mekgatlo eo e seng ya mmuso (diNGO)/batho ba ikemiseditseng ho ba phutha√
[Motshwayi a tshwaye e le nngwe feela] (1)
- 1.17 A/batho ba thusetse moo thuso e hlokwang teng √ (1)
- 1.18 E nepahetse. Sepheo ke ho aha setjhaba se nang le botho, kutlwelobohloko le se thusetsang ka mehla ha kgomo e wetse. √√
[Le a mang maikutlo a ntseng a nepahetse a amohelwe.] (2)
- 1.19 Bana bana ba fumana thuto. Ba fumana le polokeho/tshireletso/Ba a fetjwa. √√
[Motshwayi a tshwaye tse pedi feela] (2)
- 1.20 **Tema ya pele** e ka hodimo:
E bontsha mathata a bana feela, mme ha ho bonahale eka tharollo e teng
Tema ena ya bobedi
E bontsha e nngwe ya ditsela tsa ho rarolla bothata ba bana ba hlekefetswang.
[Le a mang maikutlo a nepahetseng a amohelwe]√√ (2)

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO**POTSO YA 2****Mehopolo e lebelletsweng:****Dikarabo ka sebopeho sa dintlha**

- Mehala ya matlong e thusitse ho hokahanya batho, le hoja o ke ke wa e jara. ✓
- Diselefounu di ntsheditse dikgokahano pele, le hoja di lahla sikenale. ✓
- Afrika Borwa e sibollotse diselefounu ka 1994, ka mora dinaha tsa matjhaba. ✓
- Vodacom le MTN ke bopulamadiboho ba diselefounu Afrikaborwa. ✓
- ICASA e dumelletse Cell C ho kena kgabong ya ditlhodisano. ✓
- Bareki ba fumana dinyehlisetso ka ha dikhampani di hohela bareki. ✓
- Diselefounu di tlisa mathata malapeng a batho ba sa tshepahaleng. ✓

Dikarabo ka sebopeho sa seratswana

Thekenoloji e tlisitse mehala ya ka matlong e thusitseng ho hokahanya batho. ✓ Ka ha ha e jarehe, o letsetswa/letsa ha o le ka tlong feela. ✓ Selefounu e rarollotse mathata ana, hobane ka yona o fumana melaetsa hohle, le hoja e ka lahla sikenale e o siye tsietsing. ✓ Diselefounu di sibollotswe ka 1994 Afrika Borwa ke Vodacom le MTN. ✓ ICASA e dumelletse khamphani ya boraro ya Cell C ho kena kgabong ya tlhodisano. ✓ Dikhamphani tse na tse tharo tse phehisang di hohela bareki ka dinyehlisetso. ✓ Diselefounu di tlisa mathata malapebeng a batho ba hloka botshepehi. ✓

HO TSHWAYA KGUTSUFATSO:

Kgutsufatso e tlameha ho tshwauwa ka tsela e latelang:

- **Kabo ya matshwao:**
 - matshwao a 7 mabapi le dintlha tse 7 (ntlha e le nngwe mabapi le ntlha ya sehlooho).
 - matshwao a 3 bakeng sa puo
 - Matshwao kaofela: 10
- **Kabo ya matshwao a puo ha bahlahlobuwa ba sebedisitse mantswe a bona:**
 - ha dintlha tse 1–3 di nepahetse: fana ka letshwao le le leng
 - ha dintlha tse 4–5 di nepahetse: fana ka matshwao a 2
 - ha dintlha tse 6–7 di nepahetse: fana ka matshwao a 3
- **Kabo ya matshwao a puo ha bahlahlobuwa ba sebedisitse mantswe a bona le diqotso:**
 - diqotso tse 1–3 **LE** dintlha tse 3–4 ka mantswe a bona: fana ka matshwao a 3
 - diqotso tse 4–5 **LE** dintlha tse 2 ka mantswe a bona: fana ka matshwao a 2
 - diqotso tse 6 **LE** ntlha e le nngwe ka mantswe a bona: fana ka letshwao le le leng
 - diqotso tse 7: se fane ka matshwao

HLOKOMELA:**• Sebopelo:**

Le ha kgutsufatso e ngotswe ka sebopelo se fosahetseng, e tlameha ho tshwauwa.

• Palo ya mantswe:

- Batshwayi ba tlameha ho nnetefatsa palo ya mantswe a sebedisitsweng.
- Se ke wa hula matshwao haeba bahlahlobuwa ba sa bontsha palo ya mantswe a sebedisitsweng kapa haeba palo ya mantswe a sebedisitsweng e bontshitswe ka mokgwa o fosahetseng.
- Ha palo ya mantswe e tlotswe, bala ho fihla mantsweng a 5 ka hodima palo eo ho fanweng ka yona, ebe ha o sa bala ho tswela pele.
- Ho dikgutsufatso tse kgutshwanyane empa di fupere dintlha kaofela tse hlokwang, bahlahlobuwa ba se hulelwe matshwao.

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPUO LE TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 3**

- 3.1 Ke bomme/basadi/banana/barwetsana ✓
[Motshwayi o tshwaya e le nngwe feela] (1)
- 3.2 Sehlooho sa ditaba se ngotswe ka mongolo o moholo, o bileng o leng motenya, o kopantsweng le mongolo o monyane/mongolo o toboketsang/puo e hlohleletsang/e susumetsang.
O latelwa ke o ka tlase ka botenya o qatsohisitseng mantswe a mang ka botenya ho hohela babadi.
Tshepiso ya ho re ya kenelang tlhodisano o tla hapa thelevishene, e hohela bareki✓✓
[Motshwayi o tshwaya tse pedi feela] (2)
- 3.3 Ho kenela tlhodisano ho molemo.✓✓ (2)
- 3.4 Babadi ba robedi ha ba monyetleng wa ho hapa kapa Babadi ba robedi ba monyetleng wa ho se hape. ✓
[Motshwayi o tshwaya e le nngwe feela] (1)
- 3.5 Mokgatlo wa rona wa Masupatsela o hapile tlhodisano ya mmino. ✓✓ (2)
- 3.6 Motho leha a ka ba **mobe**, ha pelo ya hae e jewa o ba motle.✓✓ (2)

[10]**POTSO YA 4**

- 4.1 Boradipolotiki ba dula ba qhwebeshana/Ba nyatsana/Ba phehisana kgang. Mokga ka mong wa dipolotiki o ipona o le molemo ho feta o mong. ✓✓ (1)
- 4.2 'Mokgatlo wa rona o ile wa **hlolwa** dikgethong'.✓ (2)
- 4.3 **Wena** o nahana hore o tseba haholo.
Ha e le moo **lona** le tseba dikgetho hakaalo, le hlotswe ke eng ho di hapa?
Naha ya **rona** e ke ke ya buswa ke mamenemene a kang **lona** tjena.
Rona re bahlodi.✓
[Motshwayi o tshwaya e le nngwe feela] (1)
- 4.4 4.4.1 Monna eo o ntse a **ithetsa** ha a re o tseba dipolotiki. ✓ (1)
- 4.4.2 Motho wa batho **itholele** hobane rona re se re ntse re hlotse dikgetho. ✓ (1)

- 4.5 C/Setjhaba sohle se se se tseba ka moo le sebetsang kateng ✓ (1)
- 4.6 Ditaba tsa dipolotiki di tla makatsa banna ba baholo. ✓✓ (2)
[9]

POTSO YA 5

- 5.1 Pulane o dula Tsheseng. ✓✓ (2)
- 5.2 5.2.1 Ho hafa ka nkatana. ✓ (1)
- 5.2.2 O ne a sa anya kgonong/Leshala le tswala molora. ✓ (1)
- 5.3 Kgahliso o ne a opisa mmae hlooho feela Lenaka✓ yena✓ o ne a itholetse✓ a sa bue haholo. (2)
- 5.4 C/ha a tsebe seo a ka se etsang. ✓ (1)
- 5.5 Monyane/ Mora wa hae e monyane o ne a mo opisa hlooho. ✓✓ (2)
- 5.6 Ntatamoholo wa hae o ne a ruile haholo a hlile a hafa ka nkatana. ✓✓ (2)
[11]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 30
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 70